

European Social Survey (ESS ERIC) hasznosulása Magyarországon

Készítette: Messing Vera és Ságvári Bence

2015-2019

v1.1 2020.04.16

TARTALOM

- 0.** Az ESS rövid bemutatása: vezetői összefoglaló
- 1.** Az ESS felhasználása számokban
- 2.** Az ESS ERIC munkaterve az elkövetkező időszakra
- 3.** ESS-SUSTAIN2 H2020 projekt
- 4.** Az ESS ERIC disszeminációs tevékenysége
- 5.** ESS adatokon alapuló publikációk

Az ESS rövid bemutatása: vezetői összefoglaló

Hagyomány és innováció: A European Social Survey-t (ESS) az Európai Bizottság kezdeményezte 2001-ben abból a célból, hogy kétévente nemzetközileg összehasonlító adatokat nyerhessen az európai társadalmak demográfiai, társadalmi állapotáról, a lakosság politika és közéleti preferenciáinak alakulásáról és a társadalmi attitűdök, illetve a cselekvéseket befolyásoló értékek változásairól. Magyarország a kezdetek, 2001 óta folyamatosan részt vesz az ESS munkájában és fontos szerepet tölt az infrastruktúrához kapcsolódóan európai társadalomtudományi kutatások módszertani megújulását támogató kezdeményezésekben.

Módszertani kiválóság: Az ESS kutatások talán legnagyobb erőssége és egyben értéke, hogy az adatfelvétel nagyon szigorú és folyamatosan ellenőrzött módszertani előírásainak köszönhetően ez vált az egyik legbiztosabb módszertani alapokon nyugvó nemzetközi együttműködéssé. A résztvevő országok társadalmát jellemző mutatókat közösen alakítják ki, mindenhol azonos módszertant követnek, így Európa-szerte összehasonlíthatóvá váltak a mérési eredmények.

A magyar társadalom hosszú távú trendjeinek kimutatása európai összehasonlításban: A kutatás állandó és változó egységekből áll: a sztenderd blokkoknak köszönhetően – ma már közel két évtizedre visszamenőleg – a népesség főbb társadalmi-gazdasági jellemzőire, politikai, közéleti attitűdjeire, értékpreferenciáira vonatkozó legitim módon összevethető adatsorok állnak a rendelkezésünkre. A hullámonként változó kérdés-blokkok ugyanakkor lehetőséget nyújtanak az európai szinten aktuális társadalmi jelenségeket, problémákat vizsgálatára (úgy mint, például a klímaváltozással, energiapolitikával kapcsolatos vélemények, a digitalizáció, személyes jóllét, a demokrácia értelmezése, migrációval kapcsolatos attitűdök, az idősödéssel, illetve a jóléti állammal kapcsolatos attitűdök).

Közjóság, széleskörű hasznosulás a társadalomtudományban és a felsőoktatásban: Az ESS tudományos közjóság, szabadon hozzáférhető minden érdeklődő, kutató, oktató és diák, akár államigazgatási szervezetek és a média számára. Csak hazánkban 2500-nál több regisztrált felhasználóval rendelkezik, és közel kétszáz magyar szerzőségű tudományos publikáció született az elmúlt években az adatok felhasználásával (ennek fele nemzetközi publikáció). Ezzel kapcsolatban kiemelendő az ESS széleskörű használata a felsőoktatásban: a regisztrált felhasználók kétharmada egyetemi diák; szinte az összes nagy magyarországi egyetemen használják az ESS-t társadalomtudományi és módszertani képzésben (részletesebben lásd 2. fejezet).

Nemzetközi beágyazottság: az ESS nagy mértékben hozzájárul ahhoz, hogy hazai társadalomtudósok nemzetközi kutatói hálózatokba beágyazódjanak. Az Európa Kutatási Infrastruktúrában közvetlenül részt vevő kutatókon túl az ESS okán több tucat nemzetközi együttműködésben elkészült publikáció bizonyítja az ESS jelentőségét a tekintetben, hogy a hazai kutatókat nemzetközi tudományos együttműködésekben csatolja.

Kutatási határterületek, multidiszciplináris témák: A klasszikus társadalomtudományi alkalmazás (politikatudomány, szociológia) mellett számos orvos- és egészségtudományi, pszichológiai, munka- és gazdaságtudományi, geográfiai, ökológiai valamint , management és innováció kutatásban adatforrást.

Az ESS felhasználása számokban

Az ESS online regisztráció adatok alapján **hazánkban** összesen **2581 felhasználója** volt 2019 áprilisában az European Social Survey adatainak (ennyien regisztráltak Magyarországról a központi honlapon). A nemzetközi felhasználók száma meghaladja a 140ezret. A honlapot összesen 5359 alkalommal keresték fel magyar felhasználók és átlagosan 275 percet töltöttek, vagyis az ESS használók legalább fele **online elemzési alkalmazások** (NESSTAR) segítségével használja az. **A felhasználók közel kétharmada (65,3%-a) diák, további közel 10%-a PhD hallgató, 16%-a az akadémiai szféra munkatársa (főiskolai, egyetemi oktató illetve MTA kutatók). A fennmaradó 9%-t a civil szféra, kormányzat, közpolitikai think-tank-ek, illetve privát szféra felhasználói jelentik.**

Az **egyetemi oktatásban** az ESS felhasználói adatai alapján az alábbi egyetemeken használják az ESS adatait (társadalomtudományi és módszertani, statisztikai oktatásban, disszertációk és évfolyamdolgozatok készítéséhez, kutatásokban):

- BME, Társadalomtudományi Kar;
- Budapesti Corvinus Egyetem;
- Budapest Gazdasági Egyetem
- Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola;
- ELTE Állam és Jogtudományi Kar;
- ELTE Társadalomtudományi Kar;
- ELTE Jogtudományi Kar;
- ELTE TÁTK Doktori Iskola;
- Eszterházi Károly Egyetem;
- Károli Gáspár Református Egyetem BTK;
- Közép-Európai Egyetem;
- Metropolitan Universtiy;
- Miskolci Egyetem BTK Alkalmazott Társadalomtudományi Intézet;
- Nemzeti Közzolgálati Egyetem;
- Pázmány Péter Katolikus Egyetem;
- Pécsi Tudományegyetem;
- Szegedi Tudományegyetem;
- Soproni Egyetem;
- Zsigmond Károly Főiskola.

Az ESS felsőoktatásban való felhasználásának további támogatására az ESS csapata egyetemi road-show programsorozatot indított, amely során számos egyetemen

bemutató előadásokat tart. A COVID – 19 járvány sajnálatos módon megszakította ezt a sorozatot, amit vagy online, vagy az őszi szemeszterben folytatunk.

Az ESS adatokat a tudományos és egyetemi szférán túl – bár nyilván szerényebb mértékben – **államigazgatási, civil és piaci szereplők** is használják. A felhasználók között szerepelnek az MNB, OH, az EMMI, a Vörös Kereszt, Habitat for Humanity, vagy éppenséggel az összes nagyobb piac- és közvélemény-kutató, állami és multinacionális cégek is.

Az ESS azonban elsősorban tudományos kutatás, eredményességét az ESS-t felhasználó publikációk számával és minőségével mérhetjük. Nemzetközi szinten 4400-nál is több tudományos publikáció használta az ESS adatbázisát. A magyarországi felhasználásról igyekszünk publikusan elérhető információk alapján adatokat gyűjteni, de ezek szükségszerűen nem teljeskörűek, hiszen a szerzőknek nincs bejelentési kötelezettsége. Jelenleg tudomásunkra jutott **magyar szerzők által írott publikációk listája** közel 200 tételt tartalmaz, melynek közel fele nemzetközi publikáció, és **több, mint negyede impakt faktoros folyóiratban jelent meg** (a részletes publikációs lista a tk.mta.hu/ess honlapon érhető el). A listát böngészve feltűnő a magyar szerzők részvételével készült publikációk dinamikus bővülése az elmúlt 5 év során, és öröndetesen, az impakt faktoros nemzetközi publikációk számának ütemes növekedése. A publikációs lista tanúsága szerint az ESS adatok felhasználása nemcsak intézmények mentén diverz, hanem a diszciplináris sokszínűség is feltűnő. A **klasszikus társadalomtudományi alkalmazás (politikatudomány, szociológia) mellett számos orvos- és egészségtudományi, pszichológiai, munka- és gazdaságtudományi, geo- és öko tudományi, valamint managment és innovációtudományi publikáció** számára jelentett adatforrást az ESS az elmúlt években.

2

Az ESS ERIC-hez kapcsolódó már elvégzett, illetve 2020-23 közötti jelentősebb tervezett feladatok és projektek

---

ESS R9 adatfelvétel

2018 – 2019

2018 tél -2019 tavasz: ESS 9. adatfelvételi forduló megtervezése, előkészítése, kérdőívének fordítása, verifikációja az ESS sztenderdeknek megfelelően

2019. október: a nemzetközi adatbázis (1st release) publikálása, benne a magyar adatokkal

ESS R10 adatfelvétel

terv: 2020 február – 2021 július

2020 február – július: ESS 10. adatfelvételi forduló megtervezése, előkészítése, kérdőívének fordítása, verifikációja az ESS sztenderdeknek megfelelően; az adatfelvételt lebonyolító cég kiválasztása

2020 szeptember- október: R10 mintavétel és próbakérdezés

2020 november – 2021 február: R10 adatfelvételének terepmunkája

2021 március – július: utómunkálatok

2021 október: nemzetközi adatbázis nyilvánosságra hozatala

A COVID – 19 járvány az előkészítési munkálatokat késlelteti, valamint kérdéssé teszi a tervezett 2020 szeptemberi terepmunka kezdetét. Jelenleg tart a járvány kapcsán fellépő esetleges csúszások, módosítások mérlegelése az ESS ERIC konzorciumban.

Ugyanakkor az ESS reagálni fog a válsággal kapcsolatos társadalmi változásokra, ezért az R10 adatfelvétel tartalmazni fog egy speciális COVID-19 kérdésblokkot, amelynek fejlesztése jelenleg zajlik.

ESS SUSTAIN2 (H2020)

2020 február – 2023 január

A H2020 keretében 2020-ban induló ESS-SUSTAIN2 projekt megtervezése és előkészítése és lebonyolítása. A projekt célja a survey alapú társadalomtudományi kutatások módszertani megújítása, melyet az egyre csökkenő válaszadási hajlandóság és növekvő költségek tesznek szükségessé. A magyar partner a Társadalomtudományi Központ, amely egy web-alapú survey panel létrehozásával egyben a módszertani megújulás egyik fő terepét is biztosítja.

További információ:

<http://www.europeansocialsurvey.org/about/singlenew.html?a=/about/news/essnews0079.html>

ESS National Coordinators Forum

2020 november 10-11

2020 novemberében az ESS Budapesten tartja a 15. NC Forum találkozóját. A kétnapos megbeszélésen az ESS ERIC-ben résztvevő összes ország (tagország és megfigyelő) delegál résztvevőket, valamint az ESS szakmai és szervezeti vezetése is jelen van. A 30-nál több országot képviselő 100 tudós és szakember az ESS aktuális helyzetét, az adatfelvétel operatív teendőit és a jövőbeli terveket egyezteteti.

ESS International Conference, Budapest

2020 november 12

A 15. NC Forum találkozóhoz kapcsolódóan nemzetközi konferenciát tervezünk az Társadalomtudományi Központban, melyen 30 ország kutatói az ESS eredményeit, elemzéseit mutatják be. A konferencia tervezett időpontja 2020 november 12.

ESS R11 előkészítése és lebonyolítása:

2021 február – 2023 december

A 11. adatfelvételi forduló ugyan csak 2022-ben esedékes, de előkészítési munkálatai már jóval korábban 2021-ben megkezdődnek. A kérdőív rotáló blokkjának témáját és kérdéseire vonatkozóan nyílt felhívást tesz közzé az ESS ERIC HQ már 2020-ban.

ESS Tanács

Az ESS Tanács az kutatási infrastruktúrát működtető illetve azt felhasználó kutatók szakmai fóruma, mely kéthavi rendszerességgel ülésezik és amelyen a kutatási infrastruktúra aktuális ügyein túl az ESS adatokat felhasználó elemzéseket mutatnak be egymásnak a résztvevők.

Disszemináció a közvélemény és közpolitika részére; ESS honlap; gyorselemzések:

Az ESS honlapjának a Társadalomtudományi Kutatóközpont ad helyet. A honlap az állandó tartalmak mellett (bemutakozás, módszertani leírás, adatbázisok és dokumentáció) állandóan megújuló tartalmakkal is jelentkezik. Havi – a COVID járvány idején kétheti – rendszerességgel jelentetünk meg friss, az ESS adatokra alapozó tartalmakat, chartokat és rövid elemzéseket. www.tk.mta.hu/ess

- *ESS Magyarországi* honlapjának fejlesztése; szélesebb érdeklődésre számot tartó havi chartok publikálása;
- ESS Topline Results sorozat:
  - A ESS Topline Results sorozat 9 könyvecskét tartalmaz angol nyelven *Topline* <https://www.europeansocialsurvey.org/findings/topline.html>
  - Magyarul a Személyes és Társadalmi Jólét témáját publikáltuk: http://www.europeansocialsurvey.org/docs/findings/TL5_Wellbeing-Hungarian.pdf
- Tudomány Ünnepeén előadás szervezése

3

ESS SUSTAIN 2

Az Európai Unió H2020 programjának támogatásával 2020 januárjában kezdődött a három éves ESS-SUSTAIN2 projekt, amelynek összköltségvetése közel 5 millió EUR.

A rendelkezésre álló források döntő része egy 12 országra kiterjedő, web-alapú adatfelvétel finanszírozását szolgálja. Ez a tudományos kritériumoknak megfelelő, innovatív, valószínűség-alapú, reprezentatív nemzetközi összehasonlító kutatások jövőjének megalapozásáról szól. A kísérleti web-panel kutatásban összesen 12 ország vesz részt: Ausztria, Belgium, Csehország, Finnország, Franciaország, Izland, Portugália, Szlovénia, Svédország, az Egyesült Királyság és Magyarország.

Az online kutatás résztvevőinek rekrutálására az ESS R10 hagyományos adatfelvételéhez kapcsolódóan kerül sor 2020 második felében. A web-alapú megkérdezésekre 2021-ben kerül sor, összesen 6 alkalommal. A primer eredmények mellett ezeknek a kutatásoknak a módszertani tapasztalatai elengedhetetlenek lesznek az ESS jövője szempontjából.

A SUSTAIN-2 projekt egy WP-je az European Values Study nemzetközi összehasonlító kutatással való kooperáció és módszertani harmonizáció erősítéséről szól. Szintén a projekt része egy olyan komplex felhő-alapú informatikai megoldás, amely lényegében az ESS adatfelvételekhez kapcsolódó összes munkafázist (kérdőív fordítása, mintavétel, adatfelvétel, minőség-ellenőrzés, adattisztítás, stb.) egy szoftvercsomagba integrálja.

A TK-n kívül a projekt további résztvevői:

CentERdata (Netherlands); Tilburg University (Netherlands); Hungarian Academy of Sciences (Hungary); Sciences Po (France); NatCen Social Research (UK); Institute of Sociology of the Academy of Sciences (Czech Republic); University of Lisbon (Portugal); University of Turku (Finland); Institute for Advance Studies (Austria); Umea University (Sweden); Istituto Nazionale per l'Analisi delle Politiche Pubbliche (Italy); University of Milan (Italy); KU Leuven (Belgium); University of Iceland (Iceland); University of Belgrade (Serbia) and Institute of Social Sciences (Serbia). City, University of London, NSD, GESIS, University of Essex; University of Ljubljana

4

Az ESS ERIC disszeminációs tevékenysége

Népszerűsítés az egyetemek körében, a felhasználói kör további bővítése

Habár az ESS-t már jelenleg is igen széles körben használják, és a felhasználók jelentős része a felsőoktatásban érintett (több, mint kétharmada diák, további 10%-uk PhD hallgató) 2020 során nagyobb hangsúlyt kívánunk fektetni arra, hogy még többen ismerjék és használják a kutatási infrastruktúrát. Ennek keretében tervezzük, a nagyobb magyarországi egyetemek meglátogatását és az ESS-t illetve annak oktatásban és kutatásban való felhasználhatóságának bemutatását célzó előadások megszervezését. Az egyetemi előadások első három alkalmát nagy sikerrel megtartottuk az: *ELTE ÁJTK, Corvinus Egyetem és ELTE PPT*. Számos előadást - *Debreceni Egyetem Társadalomtudományi Kar, Pécsi Egyetem, Budapesti Corvinus Egyetem* – megszerveztük, ám ezeket a járványügyi helyzetre való tekintettel későbbi időpontra halasztottuk. *Terveink között szerepel többek között a Szegedi, a Miskolci, a Győri Tudományegyetemek, illetve Budapesten az NKE, a SOTE, a BME Társadalomtudományi Kara, a Pázmány Péter Katolikus Tudományegyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem* valamint bármely érdeklődő felsőoktatási intézménnyel, szakkollégiummal való együttműködés.

Az akadémia, tudományos diskurzus elmélyítését és bővítését célzó tevékenységek és rendezvények:

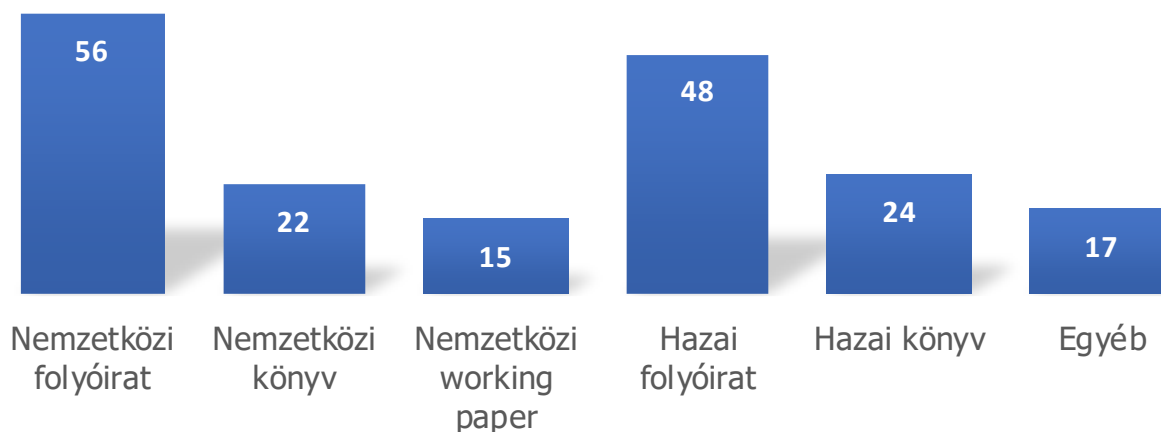
- *Magyar nyelvű folyóirat különszám szerkesztése: socio.hu folyóirat 2021 januári száma (szerk. Oross Dániel és Szabó Andrea) (a korábbi adatfelvételi köröket is egy-egy különszámban dolgoztuk fel: socio.hu 2018/2)*
- *Angol nyelvű folyóirat különszám szerkesztése az Intersections 2021 különszáma (Szerk. Messing Vera és Ságvári Bence) (a R8 eredményeit feldolgozó cikkeket az Intersections 2019/1 számai)*
- *Hazai, magyar nyelvű konferencia szervezése 2021 során (az ESS 9. adatfelvételének elemzések bemutatására) – ilyen konferenciát a TK két évente, minden adatfelvételi fordulóhoz kapcsolódóan szervez*
- *Nemzetközi, angol nyelvű konferencia 2020 november 12-én az ESS NC Forumhoz kapcsolódóan. Ilyen konferenciát legutóbb 2018 június 7-8-án tartottunk a TK-ban 30 európai kutató részvételével)*

5 ESS ADATOKON ALAPULÓ PUBLIKÁCIÓK

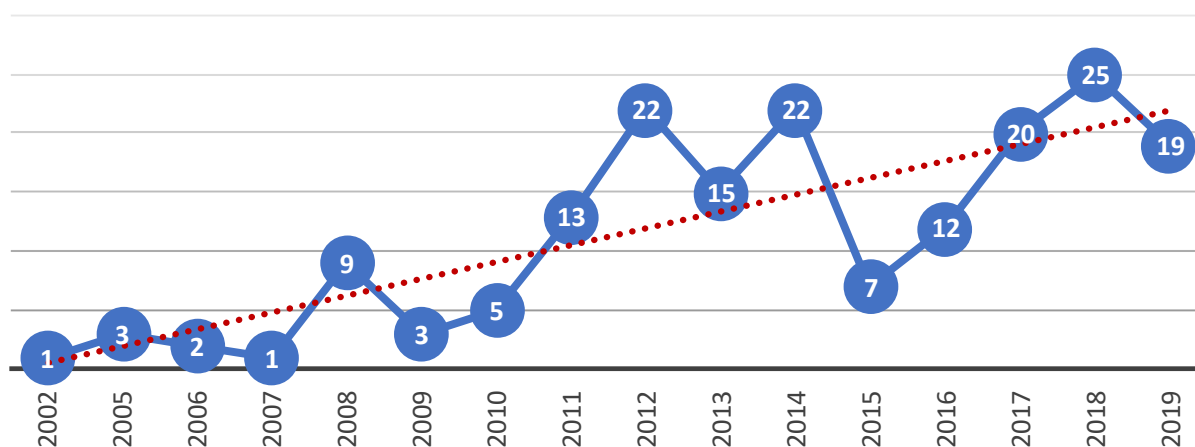
Az ESS adatai az elmúlt években több ezer nemzetközi, és több száz hazai szerző(k) által jegyzett publikáció elkészüléséhez járultak hozzá. A Google Scholar adatbázisa alapján a peer-reviewed nemzetközi folyóirat-cikkek száma 2015 és 2019 között 530. Az éves átlagos idézettség-szám 1351, az egy cikkre jutó átlagos idézettség 13.

Az alábbi két ábra pedig csak azoknak a publikációknak a számát mutatja, amelyeknek legalább egy magyar szerzője volt. Ezeknek a publikációknak a száma a vizsgált időszakban összességében dinamikus növekedést mutat.

Összes publikáció típusonként (db)

Összes publikáció a megjelenés éve szerint

Kiemelt publikációk (válogatás)

Benczés, Réka, and Bence Ságvári. "Where metaphors really come from: Social factors as contextual influence in Hungarian teenagers' metaphorical conceptualizations of life." *Cognitive Linguistics* 29, no. 1 (2018): 121-154.

Boda, Zsolt, and Gergő Medve-Bálint. "How perceptions and personal contact matter: The individual-level determinants of trust in police in Hungary." *Policing and society* 27, no. 7 (2017): 732-749.

Csáth, Magdolna, and Sergey Vinogradov. "Measuring Social Trust of Young People in the Light of Competitiveness. A Case Study in Hungary" *Journal of Management*, no. 32 (2018)

Kmetty, Zoltán, and Róbert Tardos. "Diverging Patterns of Satisfaction across Europe." *Comparative Sociology* 16, no. 6 (2017): 746-770.

Makai, A.; Prémusz, V.; Füge, K.; Figler, M.; Lampek, K. (2015) Social Participation and Health among Ageing People in East-Central Europe Practice and Theory in Systems of Education. Volume 10, Issue 2, Pages 177–185, ISSN (Online) 1788-2591, DOI: 10.1515/ptse-2015-0017, July 2015

Messing Vera, Ságvári Bence, Simon Dávid (2019) Methodological Challenges in Cross-comparative Surveys . Intersection EEJSP. 5(1) 8-26

Neumann, László (2018). "Hungarian Trade Unions from the Beginning of Transition to the New U-turn." in Traub-Mertz, R. Pringle T. (eds) *Trade Unions in Transition-from Command to Market Economies* (2018): 317-346

Oross, Dániel ; Szabó, Andrea (2018) Changing Tendencies of Youth Political Participation in Europe: Evidence from Four Different Cases In: Michael, J Breen (szerk.) *Values and Identities in Europe: Evidence from the European Social Survey* Abingdon, Egyesült Királyság / Anglia : Routledge, (2017) pp.times

Oschner, M ; [Ivett Szalma](#) (2017) [Work-life conflict of working couples before and during the crisis in 20 European countries](#) In: Michael J Breen (szerk.) [Values and Identities in Europe: Evidence from the European Social Survey](#) .London, : Abingdon: Taylor and Francis, Routledge, pp 77-99 (2017) (Routledge Advances in Sociology ; 202)

[Sándor, János](#), [Nouh Harsha](#), [László Kőrösi](#), [Anita Pálinkás](#), [Klára Bíró](#), [Klára Boruzs](#), [Roza Adany](#), and [Árpád Czifra](#). (2019) "Determinants of Primary Nonadherence to Medications Prescribed by General Practitioners among Adults in Hungary: Cross-Sectional Evaluation of Health Insurance Data." *Frontiers in pharmacology* 10 (2019): 1280.

Scheiring, Gabor. (2019) "Deindustrialisation, Foreign Investment and Social Development: Mortality in the Hungarian Rustbelt: Gabor Scheiring." *European Journal of Public Health* 29, no. Supplement_4 (2019): ckz185-267

Spéder, Zsolt and Livia Murinkó, Richard A. Settersten Jr. (2015) Are Conceptions of Adulthood Universal and Unisex? Ages and Social Markers in 25 European Countries. *Social Forces* Volume 92, Issue 3Pp. 873-898 *Social Forces* (2014) 92 (3): 873-898. doi: 10.1093/sf/sot100

[Zrubka, Zsombor](#), [Dominik Golicki](#), [Valentina Prevolnik-Rupel](#), [Petra Baji](#), [Fanni Rencz](#), [Valentin Brodzsky](#), [László Gulácsi](#), and [Márta Péntek](#). (2019) "Towards a Central-Eastern European EQ-5D-3L population norm: comparing data from hungarian, polish and slovenian population studies." *The European Journal of Health Economics* 20, no. 1 (2019): 141-154.